

REGULACJA PRAWNA OPUBLIKOWANYCH WYNIKÓW BADAŃ

Do opublikowanych wyników pracy - także z nauk behawioralnych - stosują się przepisy **Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych** (Dz. U. z 1994 r. Nr 24, poz. 83). Oto niektóre wybrane jej przepisy.

Art. 1. 1. Przedmiotem prawa autorskiego jest każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiejkolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia (**utwór**)

2. W szczególności przedmiotem prawa autorskiego są utwory:

1) wyrażone słowem [jak **wykłady***], symbolami matematycznymi, znakami graficznymi (literackie, publicystyczne, [**publikacje naukowe**, kartograficzne oraz **programy komputerowe**), [...]

3) fotograficzne [...]

9) audiowizualne [...].

3. Utwór jest przedmiotem prawa autorskiego od chwili ustalenia, choćby miał postać nie ukończoną.

4. Ochrona przysługuje twórcy niezależnie od spełnienia jakichkolwiek formalności [tj. z samego tytułu autorstwa utworu]. [...]

Art. 2. 1. Opracowanie cudzego utworu [...] jest przedmiotem prawa autorskiego [...].

5. Na egzemplarzach opracowania należy wymienić twórcę i tytuł utworu pierwotnego.

Art. 3. [...] wybory, bazy danych są przedmiotem prawa autorskiego, nawet jeżeli zawierają nie chronione materiały, o ile przyjęty w nich dobór, układ lub zestawienie ma twórczy charakter, bez uszczerbku dla praw do wykorzystanych utworów [dotyczy to np. niniejszej strony internetowej - JAC].

Art. 4. Nie stanowią przedmiotu prawa autorskiego:

1) **akty normatywne** lub ich urzędowe projekty [dotyczy to np. omawianej Ustawy],

2) urzędowe dokumenty, materiały, [...].

Art. 5. Przepisy ustawy stosuje się do utworów:

1) **których twórca** lub współtwórca **jest obywatelem polskim** lub [...]

4) **których ochrona wynika z umów międzynarodowych** [chodzi tu m.in. o publikacje, programy itp. zagraniczne].

Art. 6. W rozumieniu ustawy:

1) **utworem opublikowanym jest utwór, który za zezwoleniem twórcy został zwielokrotniony i którego egzemplarze zostały udostępnione publicznie, [...]**

3) **utworem rozpowszechnionym jest utwór, który za zezwoleniem twórcy został udostępniony publicznie [jak np. niniejsza strona internetowa].**

Art. 8. 1. Prawo autorskie przysługuje twórcy, o ile ustawa nie stanowi inaczej [zob. niżej. pkt. 11 i 12].

Art. 9. 2. Każdy ze współtwórców może wykonywać prawo autorskie do swojej części utworu mającej samodzielne znaczenie, bez uszczerbku dla praw pozostałych współtwórców.

Art. 11. Autorskie prawa majątkowe do utworu zbiorowego, w szczególności do encyklopedii lub publikacji periodycznej [tu należą m.in. czasopisma naukowe!], przysługują producentowi lub wydawcy, a do poszczególnych części mających samodzielne znaczenie [jak hasła encyklopedyczne] - ich twórcom. Domniemywa się, że producentowi lub wydawcy przysługuje prawo do [ogólnego] tytułu [całości].

Art. 12. 1. [...] Pracodawca, którego pracownik stworzył utwór w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy, nabywa z chwilą przyjęcia utworu autorskie prawa majątkowe w granicach wynikających z celu umowy o pracę i zgodnego zamiaru stron. [...]

3. Jeśli umowa o pracę nie stanowi inaczej, z chwilą przyjęcia utworu pracodawca nabywa wartość przedmiotu, na którym utwór utrwalono [np. maszynopis, dyskietkę z tekstem, programem, etc.].

Art. 14. 1. [...] Instytucji naukowej przysługuje pierwszeństwo opublikowania utworu naukowego pracownika, który stworzył ten utwór w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy. Twórcy przysługuje prawo do wynagrodzenia [przy czym w rozliczeniu powinno być zaznaczone, że to określone honorarium otrzymał za prawo autorskie, co wpływa na niższy wymiar podatku od zatrudnionego pracownika]. Pierwszeństwo opublikowania wygasa, jeżeli w ciągu sześciu miesięcy od dostarczenia utworu nie zawarto z twórcą umowy o wydanie utworu, albo jeżeli w okresie dwóch lat od daty jego przyjęcia utwór nie został opublikowany.

2. Instytucja naukowa może, bez odrębnego wynagrodzenia, korzystać z materiału naukowego zawartego w utworze, o którym mowa w ust. 1, oraz udostępniać ten materiał osobom trzecim, jeżeli to wynika z uzgodnionego przeznaczenia utworu lub zostało postanowione w umowie. [Poza tym]

Art. 17. [...] T w ó r c y przysługuje wyłączne prawo do korzystania z utworu i rozporządzania nim na wszystkich polach eksploatacji oraz do wynagrodzenia za korzystanie z utworu.

Art. 23. Bez zezwolenia twórcy w o l n o n i e o d p ł a t n i e korzystać z już rozpowszechnionego utworu w zakresie własnego użytku osobistego [na tej zasadzie wolno dla siebie sporządzać np. kopie kserograficzne publikacji naukowych]. [...]

Art. 25. 1. Wolno rozpowszechniać w celach informacyjnych w prasie [np. czasopismach przeglądowych jak *Wiedza i Życie*, *Kosmos* czy *Wszechświat*], radiu i telewizji: 1) już rozpowszechnione a) sprawozdania o aktualnych wydarzeniach, b)

aktualne artykuły i wypowiedzi na tematy polityczne, gospodarcze i społeczne, c) aktualne zdjęcia reporterskie, [...] 3) **przeglądy publikacji i utworów rozpowszechnionych**, [...] 5) **krótkie streszczenia rozpowszechnionych utworów**; [pojęcie „krótkości” jest oczywiście rzeczą interpretacji; wydaje się rozsądne przyjąć, że streszczenie nie może być obszerniejsze niż 20% oryginału], [...]

3. Rozpowszechnianie utworów na podstawie ust. 1 jest dozwolone zarówno w oryginale, jak i w tłumaczeniu.

Art. 26. Wolno w sprawozdaniach o aktualnych wydarzeniach przytaczać fragmenty utworów udostępnianych podczas tych wydarzeń, jednakże w granicach uzasadnionych celem informacji.

Art. 27. Instytucje naukowe i oświatowe mogą, w celach dydaktycznych lub prowadzenia własnych badań, korzystać z opublikowanych utworów w oryginale i w tłumaczeniu oraz sporządzać w tym celu egzemplarze fragmentów opublikowanego utworu.

Art. 29. 1. Wolno przytaczać w utworach stanowiących samoistną całość urywki rozpowszechnionych utworów lub drobne utwory w całości, w zakresie uzasadnionym wyjaśnieniem, analizą krytyczną, nauczaniem lub prawami gatunku twórczości.

2. Wolno w celach dydaktycznych i naukowych zamieszczać rozpowszechnione drobne utwory lub fragmenty większych utworów w podręcznikach i wypisach. [Uwaga: w stosunkach międzynarodowych jest przyjęte na podstawie tzw. *Copyright Act*, że autor musi się zwrócić z prośbą o zezwolenie wykorzystania opublikowanego rysunku lub zdjęcia do twórcy lub redakcji czasopisma - właściciela praw autorskich; Taka zgoda jest z reguły udzielana - i to bezpłatnie - jednak jej zdobycie jest pewnego rodzaju kłopotem; można go ominąć wykorzystując ilustrację w postaci zmienionej, co się zaznacza w podpisie w rodzaju „wg A. Nieznańskiego, zmienione”; taką zmianą może być odjęcie lub dodanie elementu, zmiana orientacji (np. góra-dół, lewa-prawa, zmiana typu linii na wykresie, ramki itp.)]

3. W przypadkach, o których mowa w ust. 2, twórcy przysługuje prawo do wynagrodzenia.

Art. 34. Można korzystać z utworów w granicach dozwolonego użytku pod warunkiem wymienienia twórcy i źródła. Twórcy n i e przysługuje prawo do wynagrodzenia, chyba że ustawa stanowi inaczej [w przeciwnym razie czytanie zakupionej książki wymagałoby zezwolenia jej autora!].

Art. 35. Dozwolony użytek nie może naruszać normalnego korzystania z utworu lub godzić w słusze interesy twórcy.

Art. 36. [...] Prawa autorskie gasną z upływem lat pięćdziesięciu [...].

Art. 74. Programy komputerowe podlegają ochronie jak utwory literackie [...]

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej: *L. Wałęsa*

* Uwagi i uzupełnienia zawarte w nawiasach kwadratowych [] są przypisami JAC. Stronę opracował Jerzy Andrzej Chmurzyński
e-mail: j.chmurzynski@nencki.gov.pl